

דוממות

גליון 132 שנה ג' פרשת בהעלותך תשע"ח

גליון שבועי לבני התורה

קו "דוממות" 0722-588477
(+972-722-588-477)
בקו זה ניתן לתרום לתחזוקת הגליון על ידי מערכת ממוחשבת, וכן על ידי נציג כמו כן ניתן להשאיר
הודעות תערוכה והנצחות
ניתן לתרום בקו "דוממות" או בעמודות הממוחשבות של גדרים פלוס לפי החיפוש הבא: רוממות/גליון שבועי לבני התורה
כל תרומה תתקבל בברכה
לחצות לקבלת הגליון במייל
או כל הערה אחרת
בכתובת:
b2644464@gmail.com
חדש! מספר פקס! 077-4447954

דבר העורך

פרשתינו מתחילה בפרשת המנורה, אשר נמשלה לתורה שבעל פה, היא התורה של "העם ההולכים בחושך ראו אור גדול", שחז"ל ביארו שזה הולך על תורה שבעל פה, שבתחילה חושך, אך לבסוף אור גדול - האור הבוקע מהמנורה.

חושך גדול וערפל סמיך קיים לאורך כל תקופות הגלות, וביחוד בגלות האחרונה בין ה'ערב רב', כדברי הגר"א הידועים.

כל "העם" הולכים בחושך זו תורה שבעל פה, וכל העם שהולכים בחושך זה, יראו אור גדול.

אלא שביקע נשמות מנגינות בנוסחאות שונות ומשונות, שיש מי שאינו מסוגל למדוד, ויש מי שלא נועד ללימוד, ולא כל "העם" יכולים ללכת ולצעוד בתורה שבעל פה ולראות אור גדול... עפרא לפומייהו.

במצב כזה עלינו להצביע על לקח יסודי העולה מדבריו של הגרש"ר הירש בפירושו לפרשת השבוע, בה למדנו על כך שהיושע התלמיד הנאמן פונה למשה רבנו ומבקש ממנו "אדוני משה כלום".

היה זה כאשר סבר יהושע כי הנהגתם של אלדד ומידד המתנבאים במתנה, יש בה משום המעטה בכבודו של משה רבנו. אולם, משה רבנו לא קיבל את דבריו, והשיב לו: "המקנא אתה לי? מי יתן כל עם ד' נביאים כי יתן ד' רוחו עליהם".

כתב על כך הגרש"ר הירש: "הופעת אלדד ומידד בשעת מינוי הזקנים לסנהדרין הראשונה, וכן דברי משה שכתבו באותה בעיה, הם בעלי חשיבות עליונה לכל הבאים אחריהם. כי נתגלה כאן שמינוי הרשות הרוחנית העליונה בישראל לא באה לידיסד מנופולין של הרוח, כי הכישרון הרוחני הניתן מאת ד', איננו מותנה בשום משרה ותפקיד, והאחרון בעם ראוי לטול חלק ברוח ד' - לא פחות מן הראשון במשרה רמה".

אולם דברי משה הם מופת נצחי לכל המורים והמנהיגים בישראל המורה להם, כי האידיאל העליון של פעילותם יוגשם כאשר יזכו להיות מיותרים בעם בהגיע העם בכל שכבותיו לאותה מעלה רוחנית, שאין הוא זקוק עוד למורים ולמנהיגים. ואכן הבאים אחרי הזקנים האלה ירשו את רוח משה רבם, והם ראו זאת כתפקיד עליון להרביץ תורה בישראל. וכלל גדול מסרו לכל המנהיגים הרוחניים של עם 'העמית' למידיהם הרבה, כאשר אמר משה "המקנא אתה לי?".

אפשרות בין "כהני דת" אנשי קודש לבין "הדיוטות" אנשי חול". כי אין מקום לטענה כביכול יש כאלו שאינם מתאימים ללמוד תורה, כאלו שאין להם סיכוי להגיע לדרגתם של תורה מסיני ומסרה לישראל ששט את הבסיס לטעונו מעין אלו, כל אחד מתאים, כל אחד יכול!

באשר ללימוד תורה אין הכללה של 'דור חלש', ואין תירוץ של 'בחור חלש', שכן ההוראה והעמידה תלמידים הרבה כוללת - כל אחד - ללא סייגים ותנאים, וכך הורה משה רבנו לשבעים הזקנים "כי האידיאל העליון של פעילותם יוגשם כאשר יזכו להיות מיותרים בעם בהגיע העם בכל שכבותיו לאותה מעלה רוחנית, שאין הוא זקוק עוד למורים ולמנהיגים".

ברכת השבת שהיא מקור הברכה העורך

אחרון מקבלי התורה

אמר הכותב: פעמים שהווארט שרוצים להביע כותבים אותו בארוכה ועד שלא מסבירים אותו על כל הקנייטים שבו, יש תחושה שהווארט לא נקלט בלבבות

משולחן
המערכת

על הפרק

ולא הובן במלא עוצמתו.

לעומת זאת ישנם עניינים שאפשר להביע אותם בקצרה, קצר, חלק, חד ושנון, וכך הוא פועל את פעולתו. **הענין** אותו נוסה להביע ברצות ד', אינו ווארט שכותבים אותו בארוכה וגם לא ווארט שכותבים אותו בקצרה, אלא דומה הוא לחץ וקשת. בתחילה יש לכוון את הקשת, למתוך למתוך למתוך, וככל שמותחים יותר את הקשת כך החץ יורה למרחק גדול יותר. מלאכת הכינון מלאכה ארוכה היא, ומלאכת הקשת מהירה היא כחץ מקשת.

לכן ההקדמה תהיה אולי ארוכה קצת, אבל נקווה שהווארט עצמו יפלט כחץ. **כולנו** יודעים, מי לא שמע? שמרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, היה חי את יציאת מצרים כל היום וכל הלילה. רבי יחזקאל זצ"ל היה המאמין הגדול ביותר, הוא "חי" את האמונה, ומישה בידים. **וכשמיצה** מרן החזון איש זצ"ל את מידותיהם של שלשת גדולי בעלי המוסר בדורו, אמר: הרב דסלר אמונתו הגדולה נמצאת בראשו, בשכלו הבהיר. רבי אליהו לופיאן, עומק האמונה בלבו הגדול, אולם ר' יחזקאל האמונה נמצאת בידו, הוא ממש אמונה בחוש בידו, האמונה שלו ברורה כמו מי שמכניס ידו לאש. וכשאמר מרן החזון איש את המילים "כמי שכניס ידיו לאש" המחיש זאת בהושטת ידו. (במחיצתם ח"ב עמ' 461)

תחילת כניסתו של רבי יחזקאל לעבודת המוסר הייתה כששמע שיחה מפי רבו הגדול רבי ירוחם ממיר זצ"ל שהגיע לשמש כמשגיח בשיבת ראדק. שיחתו הראשונה הייתה בענייני אמונה, רבי יחזקאל שהיה בחור כל כך התעורר מהדברים עד שחש שהאמונה שלו אינה אמונה, התפילין אינן תפילין, והציצית אינן ציצית, עד שהקדיש כל חייו לקנין אמונה אמיתית.

אמונה בחוש! אמונה שאפשר למשש בידים! כמו שמכניס ידיו לאש! כך היה רבי יחזקאל מדבר כל ימי חייו על יציאת מצרים, היה ממחיש לעצמו כל יום פעמים אינספור את יציאת מצרים, וקריעת ים סוף באופן חי.

בספר שנות חיים מסופר על הגה"צ רבי חיים בריס זצוק"ל: בתקופת כהונתו בבני ברק נהג רבי חיים בריס לעלות מפעם לפעם לבית רבי יחזקאל לוינשטיין לשמוע דבריו, וכך סיפר: בעלותי פעם לביתו בקשתי שברצוני לשמוע דברי חזיון, נענה רבי יחזקאל בענותותו "חזיון, חזיון, וכי מי אני שאומר חזיון", אולם אז בימי צעירותי לא הנחתי לו ולגדול קירבתי אליו אורתי עוז ואמרת: איני זו מכאן! וחזרתי שוב על דברי. התכוופר רבי יחזקאל בהכנעה מדהימה ואמר: אני שואב חזיון מזה שאני מתבונן במצבי בעת שהותי במצרים תחת שלטונו של פרעה בקושי השעיבוד, הנה עומד מעלי אחד משריו ונוגשיו ומקל בידו ומכריחני תחת איום מלקות ומכות לעבוד עבודת פרך לפרעה, מצב איום וקשה מנשוא הנמשך ימים רבים, והנה באחת נתגלה לנו השי"ת בכבודו ובעצמו ומוציאנו משעבוד לגאולה מאפילה לאור גדול, עד שמביא אותנו להר סיני, ונותן לנו תורתו תורת חיים, כשאני מתבונן במצבי, 'רואה' את השנינו הגדול למעלייתא שקורה עימי בגאולתי, מביא עמיקתא לאיגרא רמה, זה נוסך בי חיות וחזיון במידה גדולה ויתירה, ואני צריך לחזוק יותר מזה.

פעם ביום חום נורא, בוער כתור, נכנס רבי חיים בריס לשיבה (ישיבת אוהל יעקב הסמוכה לפוניבז' בה כיהן כראש ישיבה) באמצע הסדר כשכולו אחוז התפעלות, ואז הוא אמר שיש לאסוף את כל הבחורים שכולם ישמעו. משהתאספו החל לדבר: "אני מגיע עכשיו מהמשגיח מרבי יחזקאל, נכנסתי אליו ושאלתי מה עושה עתה המשגיח. והוא ענה לי: אני חושב ומתבונן כעת איך אני עבד במצרים, מעמיסים עלי אבנים כבדים, איני יכול לסבול את הקושי, אני מט ליפול". אז נגיש אלי נוגש מצרי וחובט בי במקל, וכואב לי, ואני זועק וממשיך הלאה, עד שאני נופל, ושוב נגיש אלי מצרי וחובט בי, ואני זועק, אבל אני חייב לקום וממשיך הלאה, וכך תלך באופן חי ומוחשי את ההגשנה כובד וקושי השעיבוד. פתאום בא הקב"ה ומוציא אותי ממצרים, עושה אותנו עם נבחר. מוליך אותנו להר סיני ונותן לנו את התורה.

רבי חיים בריס עמד כשעה ודיבר סביב דיבוריו אלו של רבי יחזקאל: הנה כאן למעלה יושב קודש הקדשים, ואילו אנחנו ננסים כאלו. למי יש ביום חם ווליהט כזה מוח ולב לחשוב ולהתבונן, ומה הוא חושב עתה? הוא ממש מרגיש חוש את הכאב והשעיבוד, והוא ממש מרגיש חוש את שמחת הגולה והיותו לעם נבחר!

רבי חיים בריס סיים ואמר: יש לציין שלא היה זה סמוך לשבועות שקורין את פרשיות השעיבוד והגאולה, ולמרות זאת כך היה רבי יחזקאל "חי" את גאולתו ממצרים בכל יום ושעה, ומזה שאב חזיון ושמתו בעבודת השי"ת, את ה"תעבדו את האלוקים על ההר הזה". (שנות חיים עמ' 170)

הרי לנו טעימה קטנה לעבודת האמונה בחוש של רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל: אמונה! אמונה! אמונה בחוש! **עם** פטירתו של רבינו יחזקאל לוינשטיין זצ"ל זעק תלמידו המשגיח רבי שלמה וולבה זללה"ה: יוצא מצרים האחרון הלך מן העולם! הוא היה יוצא מצרים, הוא זכה לראות את משה רבינו מכנס את כלל ישראל, וכל אחד לוקח את המצה על שכמו ויוצא, הוא נכנס לים סוף, ויצא ממנו! הוא אמר שירה על הים! (במחיצתם ח"ב שם).

עכשיו לעניינינו... אם רבינו יחזקאל לוינשטיין הוגדר כ"אחרון היוצאים ממצרים" הרי שרבינו מרן ראש הישיבה רבי שמואל זצ"ל הוגדר בפי כל "אחרון מקבלי התורה".

רבינו באופן מוחשי את קבלת התורה כל היום.

מי לא שמע מרבינו חזון בכל הדומנות "אשר אנכי מצוך היום!" "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" "היום קיבלנו את התורה!" כל מי שהכיר את רבינו הגדול, שם לב מיד שהנקודה המרכזית המפעילה את כל הוויתו היא נקודת קבלת התורה! רבינו עמד בכל יום למרגלות הר סיני, אמר בכל יום "נעשה ונשמע", ראה ושמע את קול השופר ואת ההר עשן, את ה"משה נגיש אל הערפל", שמע את עשרת הדברות, אנכי ד' אלוך! אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים יוצא מפי הגבורה.

כל יום כל היום, בכל פעולה מפעולותיו ובכל רגע מרגעיו הפעיל אותו מעמד הר סיני! **עכשיו** לאחר ההקדמה הארוכה, לאחר שמתחננו את חוט הקשת עד תום, נגיע לווארט בעצמו. וגם כאן נשתמש בדברים שנאמרו על רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל.

מעשה ונסע תלמידו המשגיח רבי שלמה וולבה מבאר יעקב באוטובוסים החורקים מטלטלי העצמות שבאותם ימים, במשך שעה ומחצה היטלטל כל גופו בנסיעה עד שהגיע אל בית רבו המשגיח רבי יחזקאל.

טיפס במעלה המדרגות עד לחדרו, ובטרם הספיק לנוח ממאמצי הנסיעה המטלטלת והעלייה במדרגות אמר לו רבי יחזקאל זצ"ל: "לך, ר' שלמה, ותאמר לבחורים שיש בורא עולם, סע לשלום".

תאמר לבחורים שיש בורא עולם! **בשביל** המילים האלו היה רבי שלמה וולבה מטריח את עצמו שעות רבות, לשמוע רק את המיילים האלו: לך תאמר לבחורים שיש בורא עולם!

השאלה ברורה ונשאלת בפי כל: בשביל זה טרח? את זה מה שיש לומר לבחורים? וכי יש בחור שאינו יודע שיש בורא עולם? מתפללים שלש פעמים ביום וצריך עוד לומר שיש בורא עולם? אומרים כל היום "ברוך ה'" "אם ירצה ה'", וזה מה שצריך לומר לבחורים, שיש בורא עולם? וכי אינם יודעים על כך?

כך שאל רבי שלמה וולבה בעצמו בהספדו על רבו רבי יחזקאל לוינשטיין. **השאלה** מהדהדת לעניינינו: מדוע היה רבינו ראש הישיבה זצ"ל מדבר כל היום על קבלת התורה? וכי יש מי שאינו יודע זאת? **יושבים** כל היום על הגמרא ולומדים את התורה הקדושה, ולא יודעים על קבלת התורה? מקיימים מצוות ומחביבים את המצוות ומשקיעים במצוות, ולא יודעים על קבלת התורה? פועלים גדולות ונשגבות עבור התורה, ולא יודעים על קבלת התורה? מגדלים

את בנינו לתלמוד תורה, ועושים את הכל כדי שידגלו לתלמידי חכמים, ולא יודעים על קבלת התורה? אתמהא...
התשובה שהשיב רבי שלמה וולבה בהספדו על רבו הגדול רבי יחזקאל לוינשטיין זי"ע"א היא נוראה: שנים רבות לא הבנתי, אבל בשנים האחרונות הבנתי שהתשובה היא אכן! לא ידענו! יכולים להתפלל שלש פעמים ביום, לומר כל היום "ברוך ד" "אם ירצה ד", אך לא לדעת שיש בורא לעולם!

במילותיו הפשוטות של רבי יחזקאל זי"ע"א היה מטען רב של אמונה בחוש, של הרגשה אמיתית שאכן כן - יש בורא לעולם, לא הרגשה שטחית, אלא הרגשה עמוקה - בכל רמ"ח איבריו של האדם. **הנה** זה ההבדל הגדול, ההבדל בין שטחיות לעמקות, בין "לחיות" את הדברים לבין ידיעה קלושה שאינה משפיעה על האדם.

רבינו יחזקאל זי"ע"א ח"י" את האמונה בחוש, ועבד כל ימיו לחוש בהרגשה עמוקה איך הוא יוצא ממצרים, בחושה הכי עמוקה שיש בורא עולם.

ואף אנו מרגישים כך כלפי עבודתו של רבינו ראש הישיבה זי"ע"א, אפשר ללמוד תורה ואפשר להתאמץ הרבה סביב התורה ולא לדעת על קבלת התורה.

כדי לדעת על קבלת התורה צריך להתעמק בזה, "לחיות" את מעמד הר סיני וקבלת התורה! לא להסיח דעת מקבלת התורה!

להתעמק! לחיות את קבלת התורה! זו הייתה נקודת מציאותו של רבינו הגדול זי"ע"א!

"לחיות" את קבלת התורה! לראות את זה בחוש! למשמש את זה בידים, לראות במו עיניו את האש הגדולה ואת הדברים היוצאים מפי הגבורה! אכן, אחרון מקבלי התורה!

כתב רש"י: למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכה, לא הוא ולא שבטו, אמר הנשיאים חלשה דעתו, שלא היה עמהם חנוכה, לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה חייך - שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות. **ויש** להבין, מה הנחמה שנים הקב"ה את אהרן דוקא בהדלקת המנורה, יותר משאר הקרבנות שהוא מקריב? [נעיין רמב"ן]

וביאור נפלא אמר על כך **הגאון המופלא רבי עקיבא קיסטר זצ"ל** מר"י יד אהרן: נראה להוכיח, כי מלבד עצם עבודת המקדש שמתקיימת בהדלקת המנורה, היתה באותה הדלקה גם כוונה משום כבוד בית המקדש. **וז"ל ספר החינוך** (מצוה צח): שציונו ד' יתברך להיות נר דולק בבית הקדוש, להגדלת הבית לכבוד ולתפארת בעיני הרואים, כי כן דרך בני אדם להתכבד בבתיהם בנרות דולקות, עכ"ל. [נעיין שו"ע א"ח סימן קנא ס"ט, ובפ"מ סק"ז בשם הא"י, שמדליקין נר בביהכ"ס מפני הכבוד, וכפי שהיה במקדש!]

למדנו כי מצות הדלקת המנורה כוללת שני דינים: א. מעשה עבודה, ב. כבוד בית המקדש. ומעתה יש לבאר, כי מה שחלשה דעתו של אהרן הכהן, היה זה על כך שאין לו שותפות וחלק בחנוכה הבית.

ובכן מבואר היטב שלא היה ניתן לפייס בהקרבת שאר קרבנות, וזאת מאחר שהמחייב של כל הקרבנות הוא 'עבודת המקדש' בלבד, ואין להם שייכות לחנוכה הבית. **לעומת** זאת הדלקת המנורה, מאחר ועל ידי ההדלקה מתגדל ומתרבה כבוד בית ד', נמצא שמעשה הנשיאים שיש לו שייכות לבנין בית המקדש, ועל כן ניתן להפסיק בכך את דעתו של אהרן הכהן.

"דבר אל אהרן ואמרתי אליו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנֵּרוֹת" (ח,ב) וברש"י: למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכה הנשיאים חלשה דעתו, שלא היה עמהם חנוכה, לא הוא ולא שבטו וכו'. **ויש** לתמוה, מדוע באמת לשבט לוי לא היה חלק בחנוכה הנשיאים, ומה מנע מנשיא השבט לתרום את חלקו כשאר הנשיאים לחנוכה המזבחה?

בפשוטו, ביאר ראש ישיבת פוניבז' **הגאון הגדול רבי שמואל מרקוביץ שליט"א**, כי מאחר ואת הקרבנות אכלו הכהנים, וכלי הכסף והזהב ששמו את הכהנים בעבודת המשכן, והעגלות והבקר עזרו להם בהעברת המשכן ופירוקו והקמתו, אזי אין זה מן הראוי שבכיוול הם יתרמו את תרומתם לעצמם, ומשל למה הדבר דומה, לאדם התורם למסד שהוא עומד בראשיתו, כאשר התרומות נועדות ככיוול לשימוש ולחנאות... **אולם** באחד מדרשותיו הצביע הגאון שליט"א על דברים מאלפים שכתב על כך בספר 'שפתי כהן' (לתלמיד גורי האר"י), וז"ל: "שמעתי, שכשאמר הקב"ה למשה 'דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו וגו', לא נאמר זה אלא לישראל שהוא להם חלק עבודתם, אבל שבט לוי שלא היו בעבודה - לא הותר להם והוא גול בידם... ולזה שבט לוי לא הקריבו קרבנות עם הנשיאים, שלא היה להם קערת כסף מורק כסף כף אחת עשרה זהב, והם כולם עניים מחורין על הגרנות, ושום אחד מבני לוי לא פשט יד לא בביתו הם ולא שאלו ממצרים..."

ומכאן תדע מעלתו וקדושתו של בני לוי, שראו כל כך ממון ולא חמדוהו, ובבזה לא שלחו את ידם, כי מאסו בחמדת העולם נגד למדום, ואמרו 'טוב לי תורת פיק מאלפי זָהָב וְכֶסֶף' - טוב סחרה מסחר כסף... ועל זה הבחירה בהם והבטיחם ואמר להם אני נתקן ונתחלק וגו', עכ"ל.

הרי לנו טעם ברור לכך ששבט לוי לא נתן חלקו עם הנשיאים - מחמת שהיו עניים ולא היה להם ממון לזה! **והדברים** הללו מרוממים ומוכיחים, כי העניות מצויה בקרב לומדי ועמלי התורה ושומרי המצוות, מקורה קדום זה אלפי שנים, כבר מת יצירתו ושרשו של 'שבט לוי' במצרים, ומכאן, כי העוני לא היה עבורם מצב מגונה של 'ידיעבד', אלא כך היא דרכו של שבט נבחר זה, אשר עונדים את חסרון הממון עטרה לראשם!

והולמים הדברים אודות כל מי אשר ל'שבט לוי' יחשב, וכדבריו הנודעים של הרמב"ם (שמיטה ויובל פ"ג ה"א): ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ד' לשרתו ולעובדו לדעה את ד', והלך ישר כמו שעשהו האלוקים

”וַיַּעַשׂ בֶּן אֶהֱרֹן אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְחָה הַעֲלֹה גִרְתִּיחָה” (ח,ג)

כתב רש"י: וַיַּעַשׂ בֶּן אֶהֱרֹן - להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, וראוי להתבונן, כי דווקא במנורה מצא הכתוב לנכון להדגיש ולתת שבח לאהרן שלא שינה, מה שלא הוזכר בשאר הכלים והעבודות?

ועמד לבאר בזה **הגאון הגדול רבי ראובן פיין זצ"ל** ר"י 'תורה ודעת' בארה"ב: יש להקדים את דבריו של רבנו הנצי"ב, כי המנורה שבמקדש רומזת ומסמלת את סוד חכמת התורה, וכוחם של ישראל לחדש ולפלפל בתורה שבעל פה, טמון באור הנרות של המנורה.

והביא לכך ראה נפלאה מדברי חז"ל במדרש (ב"ר מקץ, צא): "רבי חנינא ורבי מרינוס תרניהון אָמְרִין בְּשֵׁם אָבָא הַנּוֹרָא, בְּשֵׁעָה שְׁהָא אָדָם אוֹמֵר דְּבִר מִתְּקֵן לִפְנֵי רַבִּי טְרַפּוֹן הָיָה אוֹמֵר - **כְּפִתּוֹר וְפִתּוֹ**, עכ"ל." **ומבואר** שרבי טרפון בחר להביע שבח וקורת רוח לדברי תורה דוקא בנוסח זה של "**כְּפִתּוֹר וְפִתּוֹ**", מפני שהם דברים הקבועים במנורה, לכן לאחר שמיעת דבר מתוקן, ראוי לצייץ כי כוחו של חידוש זה נובע מן המנורה הטהורה אשר ממנה סוד החכמה.

והנה, הרמב"ן מבאר כי 'ענין ההגדה הזו, לדרוש רמז מן הפרשה על חנוכה של נרות שהיתה בבית שני ז"י אהרן ובניו. וראוי להתבונן, כי במתנה זו של מצות חנוכה נעוץ יסוד הדברים, כי באמת עיקר הניסיון של חנוכה היה בכך, שהיוונים ניסו להטמיע את חכמתם החיצונית בקרב ישראל, וביקשו להוסיף על התורה דברים חיצוניים, כדי שחלילה התורה לא תאשר במתכונתה ובטהרתה, וכל זה כמובן עומד בסתירה מוחלטת למנורה הטהורה, אשר מסמלת את שמירת הטהרה כשמדליקים בה שמן זית וכו'.

לפיכך דוקא לגבי המנורה שהיא כנגד התורה, הדגיש הכתוב שבזכותו של אהרן שלא שינה בה במאומה, על כן בדרך של מידה כנגד מידה הוא זכה לנרות חנוכה, אשר אף הם באים לסמל את המאבק הנוחש לשמירת תורה בטהרתה בלי שום תערובת, וזאת ע"י כהניך הקדושים - צאצאיו של אהרן הכהן שלא שינה.

וסיים הגאון הגדול זצ"ל את דבריו בלקח מאלף: "ובכל דור ודור שותל הקב"ה את גדולי הדור, שהם המשמרים של התורה הטהורה - שלא לשנות, ותמיד ישנם כאלו שמבקשים לטטות במקצת כחוט השדרה מהדרך... ואנו רואים שלאחר חמישים שנה לא מאה שנה, הלכו ונתעקמו ונתרחקו באופן מבהיל, וגדולי ישראל תמיד ידעו מה מריח בזה, ונלחמו בכל כוחם נגדם... ולאחר מעשה הרי כל אחד מבין כמה צדיק גדולי עולם זי"ע"א, אמנם גדולי הדור בעיני הברדלח שלהם ראו זאת מיד, וזהו הכלל והיסוד לדורות - שלא שינה", עכ"ל.

”וְכִי תִבְּאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל הַצָּר הַצָּר אֶתְכֶם... וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם” (י,ט)

פתח הכתוב ביצר' - 'על הצר הצר אֶתְכֶם' וסיים ביאויב' - 'וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם', ויש להבין פשר דבר? **וביאר** בזה שר התורה **המרשים מבערואין זי"ע"א**: הנה כבר ייסד **האברבנאל** כי ההבדל בין 'צר' לאויב, כי 'הצר' הוא זה השונא בגלוי, בעוד 'האויב' הוא זה השונא בלב.

וכידוע, כי היוצא למלחמה חושש הרבה מפני האויב הפנימי אשר אין יודעים להשמר ממנו כלל, והוא טומן בסתר פח יקוש, וזאת עוד יותר מפניו של זה הנלחם בצר בגלוי, אשר כנגדו יודעים להתכונן בדרכי מלחמה.

ועל כך אומר הכתוב "וְכִי תִבְּאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל הַצָּר" וגו' - כנגדו תצאו למלחמה בגלוי, 'וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם', מפני אותו אויב תזדקקו ותוכו לישועה מיוחדת מן השמים. **ועל** דרך זה, ראוי להביא את פירושו של בעל ה'מדרש שמואל', על הפסוק (תהלים קיח,ז): "ד' לִי בְּעֹזִי וְאֵין אֶרְאָה בְּשֹׁנְאִי" - וכך יש לפרשו: "ד' לִי בְּעֹזִי" - ד' יושע אותי ממי שבא כביכול לעזור ולסייע לי, אך בקרבו ישים ארבו, וצורך נאווסי מיוחדת, "אֵין אֶרְאָה בְּשֹׁנְאִי" - אני בעצמי אצא למלחמה להינצל מפני זה השונא אותי בגלוי...

אינך אומר שאינך מעולם לא שמע מהחזו"א שגיוס בנות זה יהרג ואל יעבור... הוא נרתע מיד, חס ושלום, אמרתי לו, תראה, החזו"א הרי פסק גם על שירות לאומי, כשאתה אומר שהוא לא אמר את זה, אתה חותר למשוע, אתה רוצה למצוא חן בעיני משהו ולהגיע גם לגיוס נשים, אז למה לך לדבר איתי עכשיו על שירות לאומי ובעוד חצי שנה תדבר על גיוס נשים, תגיד מיד שהחזו"א לא אמר ולא היה ולא נברא מותר לכתחילה... ברגע שאמרתי לו את זה הוא אפילו לא אמר לי שלום אלא הסתובב וברח... אבל את זה שמעתי כבר לפני כמה שנים!

מן החזו"א קרא לזה במכתבו הידוע "גזירה נוראה היא קורעת כל לב!" **רצוני** לסיים במילה אחת, כשמעונו ולוי עשו את מה שעשו בשכם, אמר להם יעקב אבינו, עשיתם, 'ונשמדתי אני וביתי', רבותי, מה זה? ונשמדתי אני וביתי" - אין כלל ישראל! אין בית יעקב, הכל נמוחק, אין כלל ישראל, רחמנא ליצלן! זו היתה הטענה של יעקב אבינו.

מה עונים על זה? שמעון ולוי ענו בארבע מילים והתורה מסיימת בזה, בזה הכל נגמר כברא אין צורך להוסיף מילים "הכוונה יעשה את אחותינו"? זו מה שמעון ולוי ענו, יעקב אבינו לא עונה להם על זה, התורה מתחילה פרשה אחת. **זה** מה שצריך פה להגיד, זה מה שצריכים פה לצעוק, זה שמעון ולוי, כל החשבונות מה יהיה, אולי יגורו כך ויעשו כך, שום גזירה ושום מצב לא יביא חס ושלום לסכנה של 'ונשמדתי אני וביתי', וזה דבר שלא נאמר על ידי איזה עסקן, יעקב אבינו אמר 'ונשמדתי אני וביתי', ושמעון ולוי עונים לו "הכוונה יעשה את אחותינו!" אין מה לדבר יותר, חושבני שזה מה שצריכים לומר, ואין מה להוסיף יותר.

רוממות הדעת

חיוך ההנהגות והדעות

הרב
דוד
ויספיש

להלן דברים נוקבים וברורים אשר נשמעו מפי ראש ישיבת "בית מאיר" מבני משפחתו של מרן החזו"א זי"ע"א באחד מכינוסי החיווק על התחדשות המערכה כנגד גזירת גיוס בנות

היות שזמני מוגבל, אקצר במקום שהיה צריך להאריך, והציבור הנמצא כאן יבין את ההמשך.

האמת היא שהאסיפה הזאת היא הבעיה, אומרים שהחזון איש אמר בפרוץ המדינה שהוא לא כל כך פוחד מהגזירות של המדינה אלא הוא פוחד מהמצב שבו המדינה תהיה "גישמאק" לכל מיני אנשים, שהיא תערב לחיכנו...

באמת זו סברה פשוטה ואין צורך את החזו"א בשביל זה, אבל הבעיה היום בכל מיני גזירות שעושים עלינו בכל סוגי הגזירות, ישנו דבר שאף החזו"א לא העלה בדעתו, החזו"א חשב, יעשו גזירות, הגזירות בודא! שלא יהיו עריבות, אבל יחלקו "סוכריות"... יחד עם הגזירות יהיו הטבות ומהם יתבלבלו, זה התכוון החזו"א, היום יש דבר מיוחד במינו, כל גזירה זה כדאי... זה לכתחילה... זה מצוין... זה המצב הכי טוב שיכול להיות... זה אף בדעתו של החזו"א לא עלה, כזה "גישמאק" של המדינה זה הוא לא חשב, שהגזירות עצמן הן עריבות לחיך!... וכל אסיפה כזאת עושה את הגזירות יותר "גישמאק"... כולם במינים מה שאמרתי...

החזו"א קרא לגזירה הזאת של גיוס נשים, זה הרי בושה לדבר, בושה וחרפה שצריך לדבר על זה, נורא ואיום, לאן הגענו? לאן הגענו? אבל אומר את האמת שכבר הרחתי את זה לפני כמה שנים טובות, גנשתי אדם אחד מהחשובים פה ב... שאביו היה נקרא מהמקורבים לחזו"א, והוא אמר לי "אתה יודע שאבא שלי אף פעם לא שמע מהחזון איש ששירות לאומי זה יהרג ואל יעבור?"... אמרתי לו, למה אתה נעצר באמצע, למה

איתא בגמ' שבת (קטזא) 'תצצה צמודה שבעה' אלו שבעה ספרי תורה. שפרשת 'וי' בנסע' היא ספר בפני עצמו, ויש את הספר שלפניו ואת הספר שלאחריו, וביחד זה שבעה ספרים. אולם עדיין נשאר החלוקה העיקרית שהיא 'חמשה חומשי תורה', [וכמו שאומרים בפיט 'חמשה חומשי תורה ארבע אמהות שלשה אבות'] אלא שיש מהלך של שבעה ספרים, ובו פרשת 'וי' בנסע' נחשבת לספר בפני עצמו, שבו כתוב את גדלות ומעלת ישראל, ואת שיא הרוממות אשר הגיעו אליו, שהשכינה שורה בתוך ישראל. וכן יש גם בתחילת הפרשה 'על פי ה' יתנו ועל פי ה' יסעו'. ואף שאמנם עיקר השקנה השכינה היא בארץ ישראל בבית המקדש, מ"מ גם במשכן השכינה שרתה בתוך ישראל, וע"כ הוא ספר בפני עצמו.

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ש אויערבאך זצוקללה"ה

ההפסק העליה היא הפורענות

שלאחר מעמד הר סיני הקב"ה אמר לישראל "שובו לכם לאהליכם" שהם היו צריכים ללכת לאוהלים עם המעמד הר סיני, אבל ישראל פרקו את זה מעליהם. [ורק על משה שהוא רצה להמשיך את המעמד נאמר "ואתה פה עמד עמדי"]. וכדברי הגר"א על הפסוק (ישעיה א, ח) "נזרו אחר" שכאשר אמרו "ידבר אתה עמנו ונשמע ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות" כבר התחילה הירידה, שהם לא רצו שהקב"ה ידבר עמם. ובאמת הקב"ה לימד עליהם סגוריה שזה היה מחמת שהיה להם יראה מדבר ה', אבל מ"מ גילה סופו על תחילתו שהגיעו ל"ויסעו מנה ה' ", שלא רצו לשמוע את דבר ה'.

וזה כביאור הגר"א על הפסוק (משלי טו, כד) "ארח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה", שלכאורה הרי זה שתי קצוות, "למעלה למשכיל" ו"שאול מטה", אבל באמת כך הוא, משום שרק המלאכים נקראים 'עומדים' לפי שהם נשארים בדרגתם בלי שינוי, אולם האדם נקרא 'מהלך', שצריך להתקדם כל הזמן, ואם הוא לא מתעלה למעלה זהו גופא הנפילה! ומה גמיע ל"שאול מטה"? ולכן כאשר ישראל אמרו "ידבר אתה" שלא רוצים שהקב"ה ידבר אתם שזו הדרגה הגבוהה ביותר בזה עיקר הנפילה. ומשה רבנו אמר להם 'התשתם את כחי כנקבה' (רש"י דברים ה, כד), משה שהיה גיבור ביותר אמר להם שהתשתם את כחי כנקבה, היינו כנקבה שתש כוחו ממש, על ידי שלא רציתם להתעלות, וזה ממש הירידה ל"שאול מטה".

וכיון שהכל הולך אחרי ההתחלה, לכן צריך את ההפסקה בין תחילת הנפילה של "ויסעו מנה ה' ", שממנה הגיעו לשאר הפורענויות, שהם ההמשך של העיקר.

בין פורענות לפורענות

ובהמשך הגמ' איתא 'עתידיה פרשה זו שתיקער מכאן ותכתב במקומה ולמה כתבה כאן כדי להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שנייה, פורענות שנייה מאי היא ויהי העם כמתאוננים, פורענות ראשונה ויסעו מהר ה' וא"ר חמא בר חנינא שסרו מאחרי ה' . וברש"י (שבת שם) ביאר שאין מוקדם ומאוחר בתורה, והפורענות הראשונה היא הפורענות של האספסוף שהיה בתוך ג' ימים למסעם, שהתאוו תאוה להתרעם על הבשר כדי למרוד בהקב"ה. אבל הרמב"ן (לה), לשיטתו שגם כאשר אין מוקדם ומאוחר בתורה, אין הביאור שהפרשה אינה במקומה כלל, אלא המאמר כתוב בדיק באותו מקום שבו היה צריך להיכתב, אלא שלפי סדר הזמנים אינו באותו סדר. וכן נראה שסובר הגר"א.

ולכן מביא הרמב"ן את דברי הספרי שהפורענות הראשונה היתה במה שנסעו כתינוק הבורח מבית הספר, שאמר שמה ירבה ויתן לנו מצות, וכן ביאר **התוס' (שבת שם)**. ובין לרש"י ובין להתוס' החטא היה דק מאוד. והנה ישראל - 'דור דעה', באותה שעה היו בדרגה הכי גבוהה, שאז התקיים בהם "והתהלכתי בתוכם". ואומר הגר"א שזוהו עולם הבא, שהקב"ה יהיה בתוך עם ישראל, וכן קבלו את התורה מפי הקב"ה פנים בפנים. אולם דוקא בתוך הדרגה הגבוהה הזו, היתה הפורענות במה שרצו לעזוב את הר ה'.

וענין ההפסק בין פורענות לפורענות

הוא בשביל שלא יהיה המשך אחד של פרישה מהקב"ה, אלא יהיה הפסקה בינתיים, ובכך לא יהיה לזה המשך. שהרי כל מה שאנו קוראים בתורה הוא המציאות של אותו הזמן. וכדברי הש"ה שמה שקוראים בתורה זה נהיה המציאות, כפי שבפרשיות שמות וארא וכו' כשקוראים את הציאה ממצרים ובנין כלל ישראל, אזי ימים אלו הם זמן של בנין ישראל וזמן של תשובה, א"כ גם כשקוראים את הפורענות על המתאוננים זו המציאות בזמן זה, ולכן צריך את הפסקה בין פורענות לפורענות, בשביל שלא יהיה המשך אחד. והנה ספר זה של "וי' בנסע" מ'פסיק' רק בין פורענות ראשונה לשנייה, אלא גם בין הפורענות הראשונה לכל הפורענויות הגדולות: המתאוננים, לשון הרע דמרים, חטא המרגלים, חילול שבת במעשה המקושש, ומחלוקת קרח ועדתו. ולכאורה היה צריך לעשות הפסק בין הפורענויות הגדולות האלו, ולא בין הפורענות הקטנה של "ויסעו מנה ה' ", לשאר הפורענויות.

תחילת הפורענות בשעת מעמד הר סיני

והנה כפי שאנו אומרים תמיד, העיקר הולך אחרי ההתחלה. וכפי דאיתא במדרש (שהש"ר פרשה אד, ב) 'בשעה ששמעו ישראל אנכי ה' אלהיך נתקע תלמוד תורה לבכם, והיו למדים ולא היו משכחין, וכו', בשעה ששמעו ישראל לא היה לך נעקר מלבם יצר הרע באו אצל משה אמרו לו משה רבינו תעשה את פרונויך שלי בינותינו שנאמר דבר אתה עמנו ונשמעה ועתה למה נמות, ומה הגייה יש באבדה שלנו, מיד חזרו להיות למדים ושוכחים וחזר יצר הרע למקומו' ע"כ.

והיינו בדאמת עיקר תחילת הנפילה של "ויסעו מנה ה' ", היתה כבר במעמד הר סיני. שישאל לא רצו שהמעמד ימשיך להופיע עליהם לעולם, וכפי שמצינו

- חלק ממאמר זה הופיע בגיליון בהעלותך שנת תשע"ז, ונשנה כאן מפני חביבות הדברים, ונוסף עליו עוד מדברי רבינו ויע"א בתוספת הערות נכבדות.
- א"ה, וכמו שבאר רבינו ויע"א בנקודת הא"ה ויע"א דאיתא בגמ' כתובות (סב, ב) שרבי אמר לו לבנו 'בני, דעת קונן יש בך, מעיקרא כתיב תניאמו ותשמעו, ולבסוף כתיב ועש' לי מקדש ושכנתי בתוכם.' וכפירש"י שם דעת קונו הוא מה שאמר הקב"ה להרחיק זמן חופתו וחזר וקראה מרוב חלמוד תורה לבנו ממות שהיה, אמר להם אין זו עשוי אבל לעתיד לבא הוא שגאון ונתתי את תורתך בקרבם ועל לבם אכתבנה. ומבואר שישאל רצו מצד אחד שלא יהיו משכחים, ושלא יהיה להם יצר הרע, אבל גם שלא יהיה להם את הדרגה הגבוהה הזו - שהשכינה שורה בתוכם, לעולם. ובאמת זה לא שייך שיהיה רק את הדברים הקלים, מבלי שיהיה את השראת השכינה.
- א"ה, לכאורה ביאור הדברים שאם אין הפסק בין פורענות לפורענות הירידה נקבעת ח"ו, ובשביל זה בא ההפסק להורות שהירידה אינה משכיכה, ואין כאן רציפות של ירידה.
- עוד הוסיף רבינו ויע"א ואמר: עוד מבואר במדרש (שם) שאחר שחזרו להיות למדים ושוכחים, חזרו ובאו אל משה ואמרו לו 'לואי יגלה לנו פעם שניה, לואי ישיקני מנשיקות פיהו, לואי יתקע תלמוד תורה לבנו ממות שהיה, אמר להם אין זו עשוי אבל לעתיד לבא הוא שגאון ונתתי את תורתך בקרבם ועל לבם אכתבנה. ומבואר שישאל רצו מצד אחד שלא יהיו משכחים, ושלא יהיה להם יצר הרע, אבל גם שלא יהיה להם את הדרגה הגבוהה הזו - שהשכינה שורה בתוכם, לעולם. ובאמת זה לא שייך שיהיה רק את הדברים הקלים, מבלי שיהיה את השראת השכינה.

"ישקני מנשיקות פיהו"

ומאז שאמרו "ידבר אתה" ונסעו מהר ה', לא נזכה לשוב לזה אלא לעתיד, כאשר ישימיענו הקב"ה ברחמי שנית, וילמד לישראל את התורה פנים בפנים. ולזה אנו מקיים ומצפים "ישקני מנשיקות פיהו", וכדאיתא במדרש שיאמרו ישראל להקב"ה, כל השמדות שעברנו וכל היסורים שסבלנו, בשביל מה?! רק בשביל שנוכה לשמוע תורה מפי הקב"ה בכבודו ובעצמו, ולא מפי משיח.

ומשמעות הדברים שאז יהא גמר התיקון על החטא של "ידבר אתה", כאשר ישראל ישתוקו לשמוע תורה מפי הגבורה, ואף שיהיו מאומות העולם שישארו, ועליהם נאמר (ישעיהו ב, ב) "והיה באחרית הימים וגו' ונהרו אליו כל הגוים" מ"מ רק ישראל יזכו לשמוע תורה מפי הגבורה.

ועלה בלבי ישראל דאולי גם פגם זה של ויסעו מנה ה' כתינוק הבורח מבית הספר, נכלל במה שאמר חז"ל אין לך כל פקידה ופקידה שאין בה מפרעון חטא העגל, דהמכוון בזה דאחרי מתן תורה אילו היינו זוכים לעמוד

במה שהשגנו אחרי מתן תורה [וכאשר כולם הגיעו כאו"א לפי מעלתו, וכאשר כולם בירכו את הברכה 'מקדש ישאלו והזמנים'], כבר היינו נגאלים. והקב"ה יעזור ששכר נגאל באמת, ואם לא נגאלנו הרי זה בכלל 'פקידה' שעדיין יש בידינו משרש החטא הנזא שאין אנו עומדים בדרגה שקיבלנו ואין אנו אווזים בה.⁵ וכשליח ציבור הנני מבקש, כי באמת בימים הקדושים היה ניכר התעלות וס"ד, ועכשיו ניכר קצת רפיון, ואולי האשמה תלויה בי... ויש להתחזק ביתר שאת, להשאר בדרגה של מתן תורה. ואנו עומדים כבר סמוך לחודש תמוז אשר רמזו **הקדמונים** 'ומני תשובה ממשמים ובאים'.

ובודאי עכשיו כאשר אנו עומדים בזמנים קשים, יש להתחזק בעסק התורה ד'אין לנו שיור אלא התורה הזאת, ואיתא ביבמות עה"פ "כמנים הפנים לפנים" ההוא בדברי תורה כתיב, ונזכה לחיות את הדברים ולהרגיש את מעמד הר סיני, וכמש"כ המג"א לכוין בברכת אהבה רבה 'וקרבנו לשמן הגדול באמת' ולזכור איך היה נתינת התורה שהקב"ה ירד לארץ אלינו ליתן לנו את תורתו, אשר יעשה אותם האדם וחי בהם.

- א"ה, בהזדמנות התבטא רבינו ויע"א כי 'אפשר למשח בחוש שהגזירות של השנים האחרונות הגיעו עלינו משום שהיה חסר ב"למעלה למשכיל", ואנו צריכים להתעורר מזה...
- א"ה, מזה יוצא שעיקר החיסרון בהפסקת ההתעלות הוא מפני שביא ל"שאול מטה". אך בהזדמנות אחרת יצא מפיו של רבינו ויע"א שהפסקת ההתעלות עצמה מורה על 'התגשמות'. והיינו שהגבלת העליה היא מפני השייכות לחומריות, וההתעלות צריכה לבוא באופן של היתקנות ממושגי חומר המגבילים את האדם.
- א"ה, ביאור הדברים: כיון ששורש כל הנפילות היא ההפסקה מההתעלות, ממילא כאן דוקא באה ההפסקה. חוץ ממה שהוא החטא העיקרי, גם להורות על נקודה זו עצמה שב"ויסעו מנה ה' " כבר טמון כל הנפילות, ומוכרחים את ההפסקה המדברת בחביבותם ובגדולתם למנוע את המשך הירידה.
- א"ה, וכדאיתא ברבינו הגר"א שזה נאמר על אנוכי ולא יהיה לך היינו שתי נשיקות ששמענו מפי הגבורה ולא מפי משה רבינו. ובאמת ראו על רבינו ויע"א איך שכל חייו היו בהתעלות בלתי פוסקת, והיה ניכר איך שהוא חי ומרגיש במוחש את התיקון הנצרך ל"ידבר אתה" וכו'. וכפי שהיה חזר ומסיים רבות את שיחותיו: 'שנזה ל"ישקני מנשיקות פיהו" לשמוע מפי הקב"ה בעצמו...
- תשע"ה.
- א"ה, עולה מדברי רבינו ויע"א שמבואר שכל הגלויות הם מכח הנפילה שהיה אחרי מתן תורה, וזה נכלל במאמר דל"אין לך כל פקידה וכו'. ועל כן, בשביל להביא את האמולה, עלינו לתקן את ה"ידבר אתה", ואת ה"ויסעו מנה ה' ". וכל שנה בחג השבועות מתחדש ביותר האפשרות לקבל את התורה בלי "ידבר אתה" וכו', וזה עיקר העבודה. ועי"ז נוכל להגיע לתיקון השלם ולגאולה העתידה בב"א. ואם לא נגאלנו בע"כ שעדיין נשאר פגם זה.

פסקי הלכות שבת במשנתו של רבינו מרן ראש הישיבה זצוק"ל

ובטעמו של המעשה רב כתב השעה"צ דנראה שהוא משום שחשש לסברת הריב"ש הנ"ל המובא להלן (סימן רעט), שהרי כתב (כאן) דבעי' שהפת שמניח על הנר תהיה חשובה יותר מהשמן שבנר, ומבאר דס"ל דמתוך שהשמן עצמו נאסר משום שנעשה בסיס לשלהבת לכן לא סגי בזה שהפת תהיה חשובה יותר מהשלהבת, אלא בעינן שתהא חשובה גם יותר מהשמן, נמצא דלפי סברת הריב"ש אין די שהחלות שעל גבי השולחן יהיו חשובות יותר מהשלהבת אלא בעינן שיהיו חשובות גם יותר מהפמוטות אשר הן בסיס לשלהבת, ומשמע בשעה"צ דס"ל דזה הטעם שהמע"ר אסר בזה, וכתב ע"ז שעה"צ דמנהג העולם להקל כמג"א.

וראה בספר ארחות שבת (ח"ב מילואים אות יו) שמבאר דהשער הציון אוזל לפי סברת האחרונים המובאים לעיל שהפמוטות מצד עצמן אינם מוקצה, רק מחמת היותן בסיס, אמנם לדעת החו"א דהפמוטות עצמן הן מוקצה מחמת גופן, בלא"ה בעינן שההיתר יהא חשוב יותר גם מהפמוטות. וכי"כ הגר"ז (סימן רע"ו), וראה גם במשנ"ב (סימן שי סק"א) בשם החי' אדם שקטש בפשטות שאין ההיתר צריך להיות חשוב יותר מהבסיס. ומביא שם בארחות שבת שרבו מרן ראש הישיבה הגר"ש אויערבאך זצוק"ל כתב טעם נוסף לבאר סברת האחרונים דסגי בחלות וביין כדי לעשות את השולחן בסיס לדבר המותר, אף את"ל דמתחשבים גם בשווי של הפמוט (והוא עפ"י דעת החו"א) והוא משום שהחלות שעל גבי השולחן הן סעודת שבת (והרי הן עיקר השולחן כאן), וחשבינן את השולחן בסיס להן, אף שהמורה ערכה הרבה יותר.

ובעיקר הך דינא שהנחת החלות על השולחן מהניא לבטל דין בסיס מהנרות, תמה בזה רבנו מרן ראש הישיבה זצוק"ל [הו"ד שם פ"ט הערה תיז] דלכאורה לפי קושיית רבנו משולם איגרא זללה"ה שהקשה דלפי סברת ר"ת דאין בסיס לדבר האסור (הו"ד לעיל), אם האיסור עומד להינטל באמצע השבת, ה"נ גבי בסיס לאיסור והיתר נימא דאין דין בסיס לאיסור והיתר, כל שההיתר עומד להינטל, והאיסור עומד להישאר לכל השבת, והא קושיא זו יש לשאול בנידוננו גם, שלא יועילו החלות לשווא בסיס לאיסור ולהיתר, כיון שעומדות להיאכל, אלא נראה לומר דלענין הנרות אמרינן דגם הנרות עומדים להיכבד, משא"כ בכל בסיס לאיסור והיתר, עוד י"ל דהחלות אינן ניטלות אלא נאכלות וזה גמר שימושן, וחל בזה שפיר שם בסיס עליהן.

בדין נרות שבת הנמצאים על גבי השולחן

קיימא לן בשו"ע (סימן שי ס"ח) לגבי בסיס לאיסור והיתר שאם ההיתר חשוב לאדם יותר מהאיסור הרי שאינו נעשה בסיס לאיסור, ומותר בטלטול, ואילו אם האיסור חשוב יותר מההיתר הרי זה אסור כשאר בסיס לדבר האסור.

והנה בעצם דין בסיס נחלקו הראשונים האם בסיס למקצת שבת, והיינו שבדעתו להסיר המוקצה משם בשבת, האם גם בזה נימא דהוי בסיס לדבר האסור, או דוקא היכא שהיה בדעתו להניח המוקצה ע"ג ההיתר לכל השבת נעשה בסיס.

דעת רש"י (בכמה מקומות, ראה שבת מט, א ד"ה נוטל), וכ"ה דעת הרשב"א (שם נא, א ד"ה טמן) להחמיר, ואף אם בדעתו להסיר את המוקצה בשבת נחשב כבסיס.

דעת ר"ת ור"י ועוד הרבה מהראשונים שדין בסיס הוא דוקא באופן שבזמן שהניח את המוקצה היה בדעתו להשאירו שם לכל השבת, משא"כ אם היה בדעתו להסירו בשבת לא נעשה בסיס.

הקשה הרשב"א (ביצה ב, א ד"ה מגביהין) על דברי ר"ת, מהא דאיתא בגמ' (שבת מו, א) שגר שהדליקו בו באותו השבת נעשה בסיס לאיסור, ואילו לר"ת אמאי נאסר, והלא הנר עומד להיכבד, ודומה הוא למניח דבר מוקצה כשדעתו להסירו משם בשבת שאינו נחשב כבסיס, ראה שם מה שתיריך.

ברם, מה שנהגו העולם להתיר להסיר המפה שעל גבה היו הנרות שבת, כבר כתב **המשנ"ב** (סימן שט סק"ח בתוך הסוגריים) י"הלא בזמנינו הדרך להניח ע"ג המפה את הלחם בביהש"מ, ונעשית בסיס לזה, דהוא חשוב יותר, והוא המשך למש"כ המשנ"ב לעיל (סימן רעז סק"יח) והנה הנרות שאנו מדליקין על השולחן, דעתנו ליטלו למחר ע"י א"י כו' ואם היה מונח על השולחן בין השמשות גם כנרות ושאר דברים שצריך לשבת, פשיטא דהם חשובים יותר מן הנר, דהיינו מן שלהבת הנר הדולקת, ונעשה בסיס לגביהו, וכמש"כ להלן (סימן שי ס"ח) דהיכי דהוא בסיס להיתר ולאיסור וההיתר חשיב יותר, דהוא בטיל לגבי ההיתר, ושרי לכו"ע לנוצר כו' ומוזה נובע המנהג שהנשים נזהרות ליתן ככר הצריך לשבת על השולחן קודם הדלקת הנרות, ומנהג נכון הוא, כדי שיהא מותר לטלטל את השולחן כשיהיה צריך לו.

ועיין שעה"צ (סק"כ) שהביא מ'מעשה רבי' מהחמיר בזה לומר שהחלות והיין אינן מחזיקות את השולחן מלהיות בסיס לדבר האסור, אמנם כתב שם בשעה"צ דמנהג העולם להקל כמג"א ושאר אחרונים.

זה כן החינוך שלך...

בכמה הזדמנויות שח רבינו מרן זצ"ל על כמה אחים בני משפחת ... שהיו 'שרייבערס' [מלמדים לימודי חול] ב"עץ חיים", והם כבר היו יותר 'משכילים' ומתקדמים, והכל בגלל שאביהם היה שייך לאלו שהתנגדו לחרם של רבי יהושע לייב דיסקין וכו'... והאריך בעניין זה שסטייה קלה אצל האבות גודלת אחר כך אצל הבנים.

וסיפר על יהודי מאוד חשוב שהיה שייך בעבר לחוג פשרני יותר בירושלים, והילדים שלו כבר הרחיקו לגמרי בפשרנותם, והוא תמיד היה מצטדק ואומר שהוא לא התכוון לזה, וזה לא החינוך שלו, הוא רק התכוון לדברים דקים יותר וכו'... ושח רבינו זצ"ל כי היה משיב לו: "זה כן החינוך שלך"... כך זה הולך, מתפרשים קצת, ולבסוף הילדים מתרחקים הרבה...

הסטייה הקטנה למעלה היא לא קטנה...

בענין זה סיפר ת"ח אחד שליט"א מבני ירושלים שהינו צאצא למשפחה ירושלמית ותיקה ומפורסמת, כי אירע וגזנמן לו ליסוע פעם נסיעה ארוכה עם יהודי בעל חסד אחד, והתברר לשתיהם כי נושאים הם את אותו שם משפחה וכי צאצאים הם לאותה משפחה ירושלמית, אך כל אחד מאח אחד.

ותיכף ומיד מספר אותו יהודי שהוא נולד בחו"ל, ובא לפני שנים רבות ללמוד בארץ, ובא ליכנס לישיבת "מעלות התורה" ללמוד אצל רבינו זצ"ל, כאשר אמר לרבינו את שם משפחתו, מיד שאלו רבינו: מאיזה אח אתה? מר?... או מר'....?

ומבלי לחכות לתשובתו הגיב רבינו זצ"ל ואמר: הם היו שתי אחים, שים לב מי הם הצאצאים של האח הראשון ומי הצאצאים של האח השני, בעוד אצל האח הראשון רובם ככולם יראים ושלמים, אצל האח השני לא נשאר כמעט שומרי תורה ומצוות... ביחס לשנים האלו הוא בסה"כ היה קצת מודרני, אם זה היה היום, לא היה ניכר בכלל השוני, אבל ביחס לירושלמים אז, הוא היה נראה יותר מודרני, וצאצאיו הידרדו עוד ועוד, עד שרובם ירדו מהארץ, ונעשו כמעט גויים ח"ו...

וכאשר סיפר זאת אותו יהודי שהינו דוקא צאצא לאח השני, אמר בהתפעלות איך שרבינו זצ"ל היה חי את הדברים, ומיד כששמע את שם משפחתו זה מה שטרח לציין באוזנו, וכמובן שקיבלו בחביבות לישיבתו, אך רצה ללמדו מוסר השכל מה יוצא מחריגה הכי קטנה שיש...

ממשיך ומספר אותו ת"ח שליט"א: בהמשך השיחה במהלך הנסיעה יצא לנו לדבר ולשוחח על הנושאים העומדים על הפרק, ואותו יהודי שטח בפניי את דעותיו בנושאים המדוברים, והביע אף 'ביקורת' עדינה על מורו ורבו רבינו זצ"ל, כביכול הוא איננו מבין את דרכו וכו'...

לכשסיים את דבריו, אמרתי לו, תחשוב היטב מה רבינו זצ"ל סיפר לך כשנכנסת לישיבה, תחבר את את זה עם מה שקורה היום, הרי זה אותו הסתכלות וחשיבה איך אנו רוצים שהדורות הבאים יהיו...

קדושת השבת

בשיחת ליל שבת האחרונה שמסר רבינו מרן זצ"ל דיבר על מעלת השבת כהרגלו בקודש והטעמים בהתרגשות: מ-ת-נ-ה ט-ו-ב-ה! ואמר כי איתא בחז"ל י"א מן השבת אתה ירא אלא ממי שזוה על השבת, ומשמע שהשבת כל כך קדושה בעצמה עד שהיה שייך לפחד מהשבת עצמה...

עוד אמר בשיחה זו והזכיר את דברי האריז"ל שהמילה 'שלהבת' אותיות שבת לה, והאריז"ל לא לוקח סתם מילים ומחלק אותם... אלא שכך מציאות השבת: שלהבת להיית.

סעודה שלישית

בשמחת שבת 'שבע ברכות' של אחד מתלמידיו הגדולים שליט"א לפני כ-15 שנה אשר השתתף בה רבינו מרן זצ"ל, דיבר בסעודה שלישית ואמר ששואל הוא שאלה שזה עתה עלה במחשבתו לשאול,

וכה היו דבריו: הרי הדין הוא שבשבע ברכות צריך פנים חדשות, אך בשבת אין צריך כי השבת עצמה היא פנים חדשות. והנה, גם בבוקרו של יום השבת אין צריך פנים חדשות, אף שהחידוש של שבת כבר היה בליל שבת, וזה משום שכבוד יום עדיף, וחשיב כמעלה בפני עצמה.

ואילו בסעודה שלישית הדין הוא שצריך להביא פנים חדשות, והשבת לא מהניא לזה. ולכאורה קשה, הרי סעודה שלישית שייכת לתפילת המנחה שזה כנגד יום שכולו שבת! היא השבת שלעתידי לבוא, וזה הפיסגה של כל השבת, איך מדוע לא נחשב לפנינו חדשות, הרי זה הפנים חדשות הכי גדול שיש?

ואמר רבינו זצ"ל בזה: אדרבה, לרום המעלה של 'אתה אחד' וכו', אין זה בהשגה שלנו! ולכן אין לנו את הבחינה הגבוהה הזאת שיחשב על ידי זה פנים חדשות.

הודעה משמחת!

לאור הבקשות החוזרות ונשנות של רבים וטובים שליט"א
החפצים בהגעת הגליון מידי שבוע לביתם או לבית הכנסת בו הם מתפללים,
עלה בידינו לאחר השתדלות מרובה לסדר אפשרות של משלוחים קבועים בירושלים ובבני ברק מידי יום חמישי עד לדלת הבית.
בתרומה חודשית של 50 ₪ לחודש בכ. אשראי עבור 50 גליונות מידי שבוע
[סכום סביר אותו אף ניתן להתרים מהמתפללים וכו']
תרומה זו הינו זיכוי הרבים גדול עבור הוצאות ההדפסה וההפצה המרובות
לנותן תרומה חודשית זו תנתן זכות להנצחה בגליון פעמיים בשנה!
לפרטים: ניתן לפנות לקו "רוממות" 0722-588477
או למספר 05276-76948

לעילוי נשמת 'עבר המלך'

הנאון הצדיק

רבי שמואל הומינר זצוק"ל

נלב"ע י"ט סיון תשל"ז ת.נ.צ.ב.ה

הונצח ע"י

הרה"ג אליהו יפה שליט"א - ירושלים

ניתן להשיג את כל ספריו

במחיר מיוחד בפ"ל 05271-65127

משלוח חנים עד הבית